

el personal polític de l'ajuntament de girona (1930-1936)

per
JOSEP CLARA

L'ajuntament d'una ciutat constitueix un poder local des del qual s'exerceix una autoritat institucionalitzada que governa, administra i representa —si més no teòricament— els interessos dels veïns. Però dins el conjunt d'un municipi no tothom representa les mateixes coses, ni tothom té els mateixos interessos. L'origen, la professió, el patrimoni, l'edat, la pertinença a un grup o a un altre... *marquen l'actuació de les persones que manen, encara que en teoria hom al·legui sempre el bé comú o l'interès general.*

Cal, doncs, conèixer les persones que ocupen els llocs del poder local, ja que a partir d'aquesta informació es podran deduir els interessos que seveixen. Cal establir com es diuen, de quina família són, com s'interrelacionen entre elles, quines activitats desenrotllen, determinar si conserven les posicions quan canvien els règims polítics o els sistemes de nomenament o d'elecció, i moltes coses més.

Les pàgines que segueixen són només un capítol sobre la composició de l'ajuntament de Girona. Formen part d'un estudi més extens sobre el municipi gironí durant els segles XIX i XX i tracten tan sols de veure de quina manera hom accedeix als càrrecs municipals, determinar les persones que ocupen aquests càrrecs i conèixer-les sociològicament.

Per realitzar aquest estudi ens basem fonamentalment en les actes de la corporació, en les dels recomptes electorals i en totes aquelles altres fonts que permeten la recollida de les dades de caire personal: censos de població, premsa, censos electorals, referències orals, etc., lamentem tan sols de no haver pogut disposar de les de caire econòmic que arrodonirien el retrat de cada personatge.

I. L'AJUNTAMENT DE LA TRANSICIÓ (1930-1931)

MECANISME DE L'ELECCIÓ

Quan la Dictadura de Primo de Rivera arribà a la seva fi (gener de 1930), la monarquia va confiar el govern al general Dámaso Berenguer i hom pretengué de retornar a la normalitat constitucional existent abans del cop militar del 1923.

Per un reial decret del 15 de febrer de 1930, signat pel ministre de la Governació Enrique Marzo Balaguer,

(1) D'alguna manera tenim presents les aportacions metodològiques i conceptuals de Manuel TUNÓN DE LARA, *Historia y realidad del poder*, Madrid, Edicusa, 1975; Pere MOLAS RIBALTA, *Societat i poder polític a Mataró, 1718-1808*, Barcelona, Caixa d'Estalvis Laietana, 1973; Ismael E. PITARCH, *Sociologia dels polítics de la Generalitat (1931-1939)*, Barcelona, Curial, 1977; Carles VIVER PI-SUNYER, *El personal político de Franco (1936-1945)*, Barcelona, Vicens Vives, 1978 i Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Els municipis catalans de l'Antic Règim, 1453-1808*, Barcelona, Curial, 1983.

De 1930 a 1936 l'ajuntament de Girona va ser controlat per industrials, comerciants i gent de professions liberals.

s'ordenà el cessament de tots els ajuntaments existents i el nomenament de noves corporacions locals a base d'un sistema que no comportava ni la consulta popular ni la reposició completa dels ajuntaments destituïts pel dictador². La meitat dels càrrecs de conseller era atribuïda als majors contribuents i l'altra meitat als individus que havien assolit majors votacions en les eleccions efectuades des del 1917.

Els ajuntaments de la Dictadura havien de plegar el 25 de febrer i, l'endemà, sota la presidència del *governador civil*, s'havien de constituir els nous després que la primera autoritat hagués cedit la presidència "al concejal de más edad entre los presentes".

Tot seguit calia efectuar l'elecció de l'alcalde, "excepto en las capitales de provincia, cabeza de partido judicial y pueblos mayores de 5.000 habitantes en que el nombramiento corresponderá al Gobierno, pudiendo éste designar a cualquier vecino residente, aunque no forme parte de la Corporación municipal".

A Girona van ser escollits com a majors contribuents els senyors Alfons Teixidor, Josep Mª Pérez Xifra, Ramon Puig, Miquel de Palol, Antoni Clara, Joaquim Costa, Joan Barceló, Ignasi Serviça, Joaquím Pla, Josep Tajà, Josep Canal i Emili Comadira.

En qualitat d'ex-regidors hi figuraren: Joaquim Torde-
ra, Llorenç Busquets, Josep Calvet, Frederic Bassols, Josep

Vidal, Francesc Coll, Joaquim de Camps, Rafael Masó, Joaquim Font, Jaume Sagrera, Darius Rahola i Ramon Varderi.

Convocats tots els esmentats als efectes de donar compliment al reial decret citat més amunt, la majoria dels escollits prengué possessió del càrrec el dia 25 de febrer i constituï el nou ajuntament³. N'obtingué la presidència el regidor Tordera, que era el de més edat.

En el transcurs de la sessió, diversos representants dels ex-regidors manifestaren la disconformitat amb la fórmula seguida. Camps digué que havien d'haver estat reposats tots els regidors que foren desposseïts de llur càrrec pel Directori, Busquets parlà de la marginació de la classe mitjana i obrera, i Pla lamentà l'omissió de què havia estat objecte la classe intel·lectual i l'artesana, mentre Font s'excusava d'haver participat, forçat pel càrrec de funcionari, en els ajuntaments de la Dictadura.

Joaquim Tordera presidí la corporació fins al dia 13 de març de 1930, en què es donà a conèixer un comunicat del governador civil on s'advertia que "sin que el Gobierno renuncie de un modo absoluto a las facultades que le confiere el artículo 10 del R.D. de 15 de febrero último, ha sido autorizado esta Exma. Corporación Municipal para elegir libremente al Alcalde y Tenientes de Alcalde, quedando así definitivamente constituido".

Aquell mateix dia hom efectuà les votacions corresponents, i Francesc Coll resultà elegit alcalde per 19 vots favorables i un en blanc. Per als càrrecs de tinent d'alcalde van ser escollits Rahola, Tordera, Camps i Barceló.

Cal advertir que 4 dels majors contribuents encara no havien pres possessió del càrrec, ja que presentaren excuses al governador civil. Aquest admeté les de Pérez, Serviça i Canal, i el 12 d'abril comunicà alhora que les acceptava els noms de Fèlix Quintana Viñas, Josep Escatllar i Narcís Cornellà per cobrir els tres llocs vacants. Però ni el primer ni Ramon Puig, a qui el governador no havia acceptat l'excusa, no s'integraren mai a l'equip municipal. Així, l'ajuntament d'aquest període de transició fou compost definitivament pels vint-i-dos membres que detallem al quadre I i que són objecte de la nostra anàlisi socio-professional i política.

LLOC D'ORIGEN I EDAT

L'ajuntament de transició de la Dictadura a la República va ser format exclusivament per individus naturals del Principat de Catalunya, els quals poden ser desglossats d'aquesta manera:

(2) *Gaceta de Madrid*, 17 de febrer de 1930, i *Boletín Oficial Extraordinario de la Provincia de Gerona*, 20 de febrer de 1930.

(3) Totes les notícies sobre la constitució de l'ajuntament són tretes del Manual d'Acords, 1924-1930.

Nascuts a Girona capital	13 (59,1%)
Nascuts a les comarques gironines	6 (27,3%)
Nascuts a la resta de Catalunya.	3 (13,6%)
	22 (100,0%)

El regidor més jove era Escatllar i el més gran Bassols. La fórmula seguida per a la composició de l'ajuntament afavorí la presència d'individus experimentats i formats, en detriment dels grups d'edat més joves. L'estadística ho reflecteix clarament: no hi trobem cap individu menor de 30 anys i l'edat mitjana de la corporació era de 48'3 anys.

De 31 a 40 anys.	5 (22,7%)
De 41 a 50 anys.	9 (41,0%)
De 51 a 60 anys.	5 (22,7%)
Més de 60 anys.	3 (13,6%)
	22 (100,0%)

PROFESSIÓ

Hi són representats els elements típics de la burgesia d'una ciutat com Girona: comerciants, industrials i membres de les professions lliberals.

Comerciants	6 (27,3%)
Industrials	6 (27,3%)
Banquers.	2 (9,2%)
Empleats.	2 (9,2%)
Advocat	1 (4,5%)
Arquitecte	1 (4,5%)
Farmacèutic	1 (4,5%)
Metge.	1 (4,5%)
Procurador	1 (4,5%)
Professor.	1 (4,5%)
	22 (100,0%)

No hi havia representació obrera ni de les capes més populars. El sistema elegit no ho cercava pas.

FILIACIÓ I EXPERIÈNCIA POLÍTQUES

En el grup dels ex-regidors hi identifiquem 6 elements del Centre Republicà, 3 monàrquics, 2 d'Acció Catalana i 1 de la Lliga Regionalista. En el dels majors contribuents, tret de Palol que tenia vinculacions amb Acció Catalana, i d'Escatllar i de Cornellà, que eren republicans, hom hi nota un domini clar de les tendències dretanes: les set persones restants es relacionaven amb la Lliga o els partits monàrquics. Dins el conjunt sobresortia, doncs, el dels republicans com a grup més sòlid.

Pel que fa a l'experiència política, catorze dels vint-i-dos regidors comptaven amb la coneixença de la tasca:

Bassols: Elegit en les eleccions municipals del 1903, 1909, 1911, 1915 i 1920. Alcalde en els períodes

1906-1907, 1917, 1918-1920, 1923, 1925-1927 i president de la Diputació entre el 1927 i el 1930.

Busquets: Elegit en les eleccions del 1920.

Calvet: Elegit en les eleccions del 1922.

Camps: Elegit en les eleccions del 1920.

Coll: Elegit en les eleccions del 1913, 1917 i 1922.

Alcalde en els períodes 1914-1915, 1921-1923.

Comadira: Formà part de l'ajuntament de la Dictadura.

Costa: Formà part de l'ajuntament de la Dictadura.

Font: Elegit en les eleccions del 1911, 1915, 1920 i

també formà part de l'ajuntament de la Dictadura.

Masó: Elegit en les eleccions del 1920.

Rahola: Elegit en les eleccions del 1920.

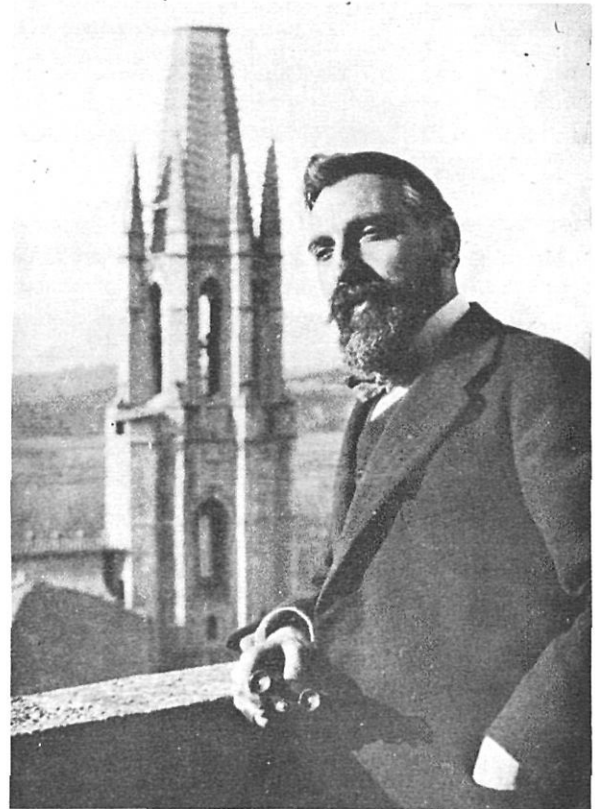
Sagrera: Elegit en les eleccions del 1915, 1920 i 1922.

Tordera: Elegit en les eleccions del 1920.

Varderí: Elegit en les eleccions del 1922.

Vidal: Elegit en les eleccions del 1922.

A la introducció del decret que regulava la composició dels ajuntaments del període de transició hom proclamava que el sistema escollit tractava de cercar elements ponderats, "sin atender a partidismos, cuidando tan sólo de que sean personas de solvencia, de prestigio, y hasta de cierta tradición democrática por su antiguo nombramiento". Sens dubte fou així.

El 1920 Rafael Masó entrà a l'ajuntament com a militant de la Lliga Regionalista. Quan hi tornà el 1930 era d'Acció Catalana.

QUADRE I

COMPONENTS DE L'AJUNTAMENT DE GIRONA (1930-1931)

Nom	Lloc d'origen	Professió	Filiació política
Barceló Oliveras, Joan	Girona, 1878	comerç	
Bassols Costa, Frederic	Vic, 1862	procurador	Monàrquic
Busquets Ventura, Llorenç	Girona, 1891	oficinista	Republicà
Calvet Ruhí, Josep	Maçanet Selva, 1895	comerç	Republicà
Camps Arboix, Joaquim de	Girona, 1894	advocat	AC
Clara Turon, Antoni	Girona, 1884	banquer	
Coll Turbau, Francesc	Girona, 1886	metge	Lliga
Comadira Rusquellas, Emili	Terrassa, 1877	comerç	
Cornellà Ametller, Narcís	Celrà, 1883	comerç	Republicà
Costa Furtià, Joaquim	Celrà, 1894	banquer	Monàrquic
Escatllar Bonet, Josep	Girona, 1898	comerç	Republicà
Font Fargas, Joaquim	Prats Lluçanès, 1879	professor	Tradicionalista
Masó Valentí, Rafael	Girona, 1880	arquitecte	AC
Palol Felip, Miquel de	Girona, 1885	empleat	AC
Pla Cargol, Joaquim	Girona, 1882	editor	Lliga
Rahola Llorens, Darius	Cadaqués, 1868	industrial	Republicà
Sagrera Vizcaíno, Jaume	Girona, 1879	farmacèutic	Monàrquic
Tajà Callicó, Josep	Girona, 1884	comerç	
Teixidor Saguer, Alfons	St. Julià Ramis, 1865	industrial	
Tordera Girbau, Joaquim	Blanes, 1869	industrial	Republicà
Varderi Solà, Ramon	Girona, 1881	industrial	Republicà
Vidal Mainegre, Josep	Girona, 1882	industrial	Republicà

II. ELS AJUNTAMENTS DE LA REPÚBLICA (1931-1936)

MECANISME DE LES ELECCIONS

Entre el 1931 i el 1936 l'ajuntament va ser constituït dues vegades per mitjà d'eleccions fetes a la manera democràtica amb el propòsit de renovar tots el càrrecs del consistori.

a) Eleccions del 12 d'abril de 1931.

Foren convocades el 13 de març de 1931 pel govern de J.B. Aznar d'acord amb la llei electoral del 8 d'agost de 1907 i amb la intenció de normalitzar la vida política després del fracàs de la Dictadura⁽⁴⁾. Tenien dret al vot els homes majors de 25 anys que acreditessin dos anys de residència al municipi.

A Girona es posaren a votació vint-i-tres llocs de regidor: Nou pel districte primer, quatre pel segon, sis pel tercer i quatre pel quart. Per aconseguir-los es formaren quatre candidatures amb un total de 44 aspirants. Però la lluita electoral n'enfrontà només dues –Republicana i Lliga Regionalista–, ja que les altres dues eren incompletes i només cercaven la representació minoritària. El sistema d'elecció era per districtes i els candidats eren elegits de manera nominal.

Els resultats van atorgar el títol de regidor a 15 individus de la candidatura d'Unió Republicana (11 del Centre d'Unió Republicana i 4 d'Acció Catalana), 5 de Lliga, 2 Catòlico-monàrquics i 1 d'Unió Monàrquica. La ciutat, com la majoria de les capitals de província, es pronuncià per la República, la qual seria proclamada oficialment el 14 d'abril. També ací, doncs, més que un sentit administratiu, les eleccions prengueren el to plebiscitari a favor del nou règim i en contra de la monarquia⁽⁵⁾.

(4) *Gaceta de Madrid*, 16 de març de 1931. En el preàmbul al decret de convocatòria s'afirma: "No se tendrán (...) en cuenta las modificaciones introducidas en dicho procedimiento –es refereix a la llei de 8-8-1907– por el Estatuto municipal, y quedará en suspenso para estas elecciones la ley de 22 de agosto de 1896, que dispuso no pudieran ser reelegidos en las poblaciones mayores de cien mil habitantes los concejales de las mismas hasta cuatro años después de haber cesado en el cargo por cualquier causa. Seguirán subsistentes y en todo su vigor los demás motivos de incapacidad e incompatibilidad, así como los fundamentos que para excusarse del ejercicio del cargo, señala el artículo 43 de la ley de 2 de octubre de 1877, en relación con el séptimo de la ley electoral vigente".

(5) Els detalls de les candidatures i els resultats els trobarem a Josep CLARA, *Les eleccions municipals del 1931 a Girona*, Barcelona, Rafael Dalmau editor, 1975, i a Pere CORNELLÀ, *Les eleccions de la Segona República a la ciutat de Girona, 1931-1936*, Girona, D.C.P., 1975, ps. 25-38. Els electors eren 4.218 i votà el 778 del total.

Per la candidatura republicana van ser elegits: Miquel Santaló, Llorenç Busquets, Joaquim Colomer, Ramon Varderi, Pere Cerezo, Joaquim Tordera, Josep Vidal, Hermenegild Vilardell, Pompeu Pascual, Josep Mª Dalmau, Miquel de Palol, Francesc Ribas, Darius Rahola, Josep Escatllar i Marian Julià. Per la Lliga Regionalista: Francesc Tomàs, Jaume Valls, Josep Mª Vila, Manuel Bonmatí i Martí Regàs. Pels Catòlico-monàrquics: Valentí Güell i Antoni Busquets. Per la Unió Monàrquica: Frederic Bassols.

L'alcaldia correspongué a Miquel Santaló, candidat més votat, i les tinències d'alcaldia foren per a Palol, Dalmau, Vidal, Busquets (Llorenç) i Escatllar. Atès que l'alcaldia, el juny del mateix any, fou elegit parlamentari a les Corts de Madrid, tot sovint les sessions hagueren de ser presidides pels tinents d'alcaldia Palol i Dalmau. Més endavant, en ser nomenat ministre, Santaló renuncià a l'alcaldia (22 de setembre de 1932) i, a la fi, després d'haver exercit interinament l'alcaldia, Josep Mª Dalmau rebé els atributs d'alcaldia titular el 26 de gener de 1934.⁽⁶⁾

Val a dir també que l'any 1932 morí a Vic el regidor Bassols i que, el 18 de novembre de 1932, s'acceptà la dimissió de Tordera, la qual cosa provocà discussions posteriors⁽⁷⁾. De fet aquest darrer esdeveniment s'ha de relacionar amb la crisi que afectà la majoria republicana i que comportà el trencament de l'entesa entre Acció Catalana i Esquerra Republicana.

Miquel Santaló, professor de la Normal i capdavanter del republicanisme gironí, arribà a ministre i a primer conseller de la Generalitat.

Miquel de Palol, d'Acció Catalana, va ser el primer tinent d'alcaldia de l'ajuntament republicà.

b) Eleccions del 14 de gener de 1934

Se celebraren pel sistema de llistes tancades i d'acord amb les normes previstes a la Llei Municipal de Catalunya, aprovada pel Parlament Català el 14 d'agost de 1933, i la llei electoral de 8 d'agost de 1907 en allò que subsistís amb caràcter supletori⁽⁸⁾. El cens electoral havia augmentat considerablement en relació al 1931, atès que ara podien votar no sols els homes majors de 23 anys, sinó també les dones.

Foren proclamades un total de sis llistes, les quals aplegaven el nom de 84 candidats efectius i de 18 suplents. Els càrrecs a proveir eren 24.

(6) El llarg període de temps comprès entre la renúncia de Santaló i la provisió del càrrec fou degut a la interposició de dos períodes electorals: el de les legislatives del 1933 i les municipals de 1934. L'elecció definitiva de Dalmau —després d'haver exercit l'alcaldia interinament tant de temps— tingué un caire simbòlic que només compartí una part del consistori: a l'hora de les votacions recollí 6 vots favorables i 5 en blanc.

(7) Sobre la dimissió de Tordera, vegeu la carta que publicà al **Diari de Girona**, 14 de novembre de 1932, on exposa els motius de l'abandonament per discrepàncies amb la majoria.

(8) **Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya**, 21 de desembre de 1933. Aquestes eleccions s'havien d'haver celebrat durant el 1933, però un cop perquè hom esperà l'aprovació de la nova llei municipal, l'altre perquè se celebraren eleccions generals, i un altre encara per culpa de la proclamació de l'estat de guerra, no se celebraren a Catalunya fins al gener de 1934.

QUADRE II

COMPONENTS DE L'AJUNTAMENT DE GIRONA (1931-1936)

Nom	Lloc d'origen	Professió	Any de l'elecció	Filiació política
Aragó Turon, Estanislau	Sta. Coloma Farners, 1889	procurador	34	Lliga
Bassols Costa, Frederic ⁽¹⁾	Vic, 1862	procurador	31	Monàrquic
Bonmatí Romaguera, Manuel	Girona, 1903	banquer	31, 34	Lliga
Busom Domènech, Joan	Villalba, 1869	representant	34	Lliga
Busquets Norat, Antoni	Amer, 1879	advocat	31, 34	Monàrquic
Busquets Ventura, Llorenç	Girona, 1891	oficinista	31, 34	ERC
Camps Arboix, Joaquim de	Girona, 1894	advocat	34	ERC
Cerezo Hernáez, Pere	Mendoza, 1890	perit mercantil	31	ERC
Cervera Cané, Joan	Port de la Selva, 1906	advocat	34	Monàrquic
Colomer Clarà, Joaquim	Girona, 1884	industrial	31	ACR
Cornellà Ametller, Narcís	Celrà, 1883	comerç	34	ERC
Dalmau Casademont, Josep M. ^a	Girona, 1888	editor	31, 34	ERC
Domènech Pujol, Josep M. ^a	St. Feliu Buixalleu, 1902	propietari	34	Tradicionalista
Escatllar Bonet, Josep	Girona, 1898	comerç	31	ERC
Gifre Serra, Lluís	Bescanó, 1875	farmacèutic	34	Lliga
Gispert Bordas, Jaume	Palafrugell, 1883	oficial notaria	34	Lliga
Güell Maimí, Valentí	Girona, 1887	comerç	31	Tradicionalista
Juvé Abella, Josep	Barcelona, 1871	comerç	34	ERC
Julià Nualart, Marian	Girona, 1886	industrial	31	ERC
Malagelada Figa, Joaquim	Banyoles, 1902	farmacèutic	34	Lliga
Meléndez Tarrés, Tomàs	Girona, 1893	viatjant	34	Lliga
Palol Felip, Miquel de	Girona, 1885	empleat	31	ACR
Pascual Carbó, Pompeu	Cassà Selva, 1897	metge	31	ERC
Rahola Llorens, Darius	Cadaqués, 1868	impressor	31, 34	ERC
Regàs Ca'à, Martí	Girona, 1887	industrial	31	Lliga
Ribas Crehuet, Francesc	Girona, 1890	comerç	31	ACR
Riera Monegal, Pere	Banyoles, 1896	comerç	34	Lliga
Sala Salís, Miquel	Colera, 1893	obrer	34	ERC
Santaló Parvorell, Miquel ⁽²⁾	Vilaür, 1888	professor	31	ERC
Serra Freixas, Rafael	Girona, 1894	oficial notaria	34	Lliga
Tarrés Feliu, Ramon	Girona, 1897	argenter	34	Tradicionalista
Tomàs Martín, Francesc	Girona, 1900	industrial	31, 34	Lliga
Tordera Girbau, Joaquim ⁽³⁾	Blanes, 1869	industrial	31	ERC
Valls Ferrer, Jaume	Girona, 1887	corredor comerç	31	Lliga
Varderi Solà, Ramon	Girona, 1881	industrial	31	ERC
Vidal Mainegre, Josep	Girona, 1882	industrial	31	ERC
Vila Sabater, Josep M. ^a	Tordera, 1889	metge	31	Lliga
Vila Xifra, Pere	Girona, 1903	empleat	34	ERC
Vilardell Blanch, Hermenegild	Banyoles, 1891	agent comercial	31	ACR
Vinyals de Font, Joaquim de	Girona, 1892	metge	34	Lliga
Viñas Deutaner, Josep M. ^a	Girona, 1895	industrial	34	Tradicionalista

(1) Morí a Vic el 6 de setembre de 1932.

(2) Renuncià al càrrec el 22 de setembre de 1933.

(3) Renuncià al càrrec el novembre de 1932.

Joaquim Pla fou regidor de 1930 a 1931 com a major contribuent.

Les votacions aconseguides per cada llista foren aquestes:

Unió i Defensa Ciutadana...	3.788 vots
Esquerra Republicana.....	3.741 vots
Acció Catalana Republicana	376 vots
Bloc Obrer i Camperol....	170 vots
Partit Republicà Radical....	165 vots
Dreta Social Agrària.....	152 vots

D'acord amb aquests resultats que reflecteixen la rivalitat entre dues candidatures però no les coaccions ni les violències de la jornada electoral,⁽⁹⁾ les places del consistori van ser distribuïdes així: 16 per a la candidatura d'Unió i Defensa Ciutadana i 8 per a Esquerra Republicana.

Per la candidatura guanyadora, formada per una coalició d'elements de la Lliga, tradicionalistes i monàrquics, el dia 5 de març de 1934, es possessionaren dels càrrecs: Francesc Tomàs, Manuel Bonmatí, Joaquim de Vinyals, Jaume Gispert, Estanislau Aragó, Joan Cervera, Tomàs Meléndez, Ramon Tarrés, Pere Riera, Joaquim Malagelada, Rafael Serra, Antoni Busquets, Lluís Gifre, Joan Busom, Josep Mª Domènech i Josep Mª Viñas.

Per la minoria d'Esquerra accediren a l'ajuntament: Joaquim de Camps, Josep Mª Dalmau, Narcís Cornellà, Darius Rahola, Llorenç Busquets, Miquel Sala, Pere Vila i Josep Juvé.

La nova llei permetia el nomenament d'una persona aliena al consistori per al càrrec d'alcalde⁽¹⁰⁾. Els homes

de la Lliga d'antuvi volien usar la prerrogativa i ja tenien fins i tot elegit un candidat: l'advocat Santiago Masó. Però foren incapaços i impotents per convèncer els companys de coalició i d'obtenir el suport necessari per avalar la proposta⁽¹¹⁾. Es més: alguns dels regidors tradicionalistes i monàrquics intentaren d'avenir-se amb els republicans per tal de cagpirar el cartipàs municipal⁽¹²⁾.

(9) A part de l'obra citada de Pere Cornellà, ps. 75-84, vegeu Mª Rosa VIRÓS, "Las elecciones municipales de 14 de enero de 1934 en la provincia de Gerona", dins *Perspectiva Social*, 5 (1975), ps. 7-27. El cens electoral comprenia un total de 11.864 persones, de les quals votà el 70,73 per cent. Per a les violències de la jornada, *Diari de Girona*, 15 de gener de 1934, i *L'Autonomista* del mateix dia.

(10) L'article 30 de la llei municipal deia: "Els ajuntaments de poblacions superiors a 20.000 habitants podran elegir l'alcalde president d'entre els veïns elegibles de la pròpia localitat, sempre que ho considerin convenient a les necessitats de la corporació municipal respectiva. En aquest cas caldrà reunir necessàriament la suma de les tres cinquenes parts dels consellers possessionats del càrrec" (*Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 15 d'agost de 1933).

(11) Manuel BONMATÍ, "L'elecció del nou batlle Francesc Tomàs", dins *Presència*, 352 (11 de gener de 1975), p. 9, explica que, un cop guanyades les eleccions, "quatre regidors monàrquics (tres carlins -Tarrés, Viñas i Deutaner, i Domènech- i el Sr. Busquets Norat) es negaren a complir el pacte establert, al·legant raons personals fora del cas". Segons Bonmatí, l'home que influí més en aquesta decisió fou Ramon Puig, "destacat element monàrquic i enemic declarat de la Lliga".

(12) Vegeu les declaracions que vam recollir de Camps i Arboix, publicades a *Presència*, 350 (28 de desembre de 1974), p.13.

En circumstàncies diverses, Joaquim de Camps representà a l'ajuntament en partits diferents: Lliga, Acció Catalana i Esquerra Republicana.

Després de la dimissió de Santaló, Josep M.ª Dalmau esdevingué el segon alcalde del període republicà.

A la fi, el 14 de març, després de tres votacions ⁽¹³⁾, l'alcaldia fou confiada a Francesc Tomàs per majoria simple. Per a les finències d'alcaldia hom designà els senyors Bonmatí, Vinyals, Aragó, Cervera i Busom.

En contrast amb el primer consistori de la Girona republicana, dominat per l'Esquerra, el del bienni 1934-36 enregistra un predomini de les forces de dreta, el qual fou encara més palès després dels fets d'octubre de 1934, en què el regidor Camps i Arboix, cap de la minoria d'Esquerra, fou processat per la seva participació en la proclamació efímera de l'Estat Català i els altres elements de la minoria abandonaren gradualment els llocs que tenien en el consistori. Aquesta absència va ser superada amb la reintegració total el 4 de març de 1936, com a conseqüència del triomf del Front d'Esquerres, en una etapa en què Girona participà també d'aquell "oasi català" que avui és discutit ⁽¹⁴⁾.

LLOC D'ORIGEN I EDAT

Durant els anys normals de la II República, 41 persones ocuparen plaça de regidor o d'alcalde a l'ajuntament de la ciutat. Sis d'elles van ser elegides els dos cops: Rahola, Dalmau i Llorenç Busquets, de l'Esquerra, Bonmatí i Tomàs, de la Lliga, i Antoni Busquets, monàrquic que es vinculà a Renovación Española.

La distribució dels orígens geogràfics dels regidors mostra, també en aquest cas, la presència pràcticament exclusiva de gent del país. De fora de Catalunya només enregistrem un sol cas, el de Pere Cerezo, fill de Mendoza (Argentina), però gironí des de la infància.

Nascuts a Girona capital.....	21 (51'3%)
Nascuts a les comarques gironines..	15 (36'5%)
Nascuts a la resta de Catalunya...	4 (9'8%)
Nascuts a l'estranger	1 (2'4%)
	41 (100'0%)

Pel que fa a l'edat, direm que la mitjana dels components del consistori que entrà el 1931 era de 44'7 anys, mentre que la dels que entraren el 1934 era una mica inferior, 43'6 anys.

Per grups d'edat, comptabilitzant dels individus que repetiren l'edat que tenien el 1931, obtenim la distribució següent:

Fins a 30 anys.....	2 (4'9%)
De 31 a 40 anys	13 (31'7%)
De 41 a 50 anys	17 (41'5%)
De 51 a 60 anys	4 (9'7%)
Més de 60 anys.....	5 (12'2%)
	41 (100'0%)

Els regidors més joves foren Bonmatí, de la Lliga, Vila, de l'Esquerra, nascuts ambdós el 1903. Els més vells, el monàrquic Bassols i el republicà Rahola.

Més del 50 per cent dels components tenia més de 40 anys. La política de la República a Girona no és, doncs, de joves, sinó de vells lluitadors i no suposà un trencament amb el sistema de la Restauració. Això quedarà confirmat quan parlem de l'experiència política dels regidors.

PROFESSIÓ

Els ajuntaments de la República reflecteixen una composició típica de la democràcia liberal, en la qual la classe política representa els interessos dels sectors dominants.

Industrials.....	10 (24'4%)
Comerciants	7 (17'1%)
Empleats	5 (12'1%)
Advocats.....	3 (7'4%)
Metges	3 (7'4%)
Agents comercials	3 (7'4%)
Farmacèutics.....	2 (4'9%)
Procuradors.....	2 (4'9%)
Banquer.....	1 (2'4%)
Corredor de comerç.....	1 (2'4%)
Perit mercantil.....	1 (2'4%)
Professor	1 (2'4%)
Propietari.....	1 (2'4%)
Obrer	1 (2'4%)
	41 (100'0%)

(13) La primera votació se celebrà el 5 de març i donà aquest resultat: Tomàs, 10 vots; vots en blanc, 13. La segona fou el 9 de març i el resultat: Tomàs, 11 vots; vots en blanc, 11. La tercera, celebrada el 14 de març, li atorgà definitivament l'alcaldia per majoria simple: Tomàs, 12 vots; vots en blanc, 12 (manual d'Acords, 1934-38).

(14) Recentment Ricard VINYES, *La Catalunya internacional. El frontpopulisme en l'exemple català*, Barcelona, Curial, 1983, ps. 303-335, ha parlat de l'oasi com a miratge.

En definitiva, mitjana i petita burgesia, professions liberals i pocs assalariats. Tot amb tot, cal no menysprear un cert avanç en l'espectre de representació, si ho comparem amb els ajuntaments de la Dictadura o de la Restauració.

FILIACIÓ I EXPERIÈNCIA POLÍTQUES

Els polítics locals que són objecte de la nostra atenció pertanyien a cinc formacions: 16 a Esquerra Republicana, 14 a la Lliga, 4 a Acció Catalana, 4 als tradicionalistes i 3 als monàrquics. A l'ajuntament no trobem, doncs, representació d'altres partits de l'època com la Unió Socialista de Catalunya, el Bloc Obrer i Camperol, el Partit Republicà d'Esquerra, la Unió Democràtica de Catalunya o els radicals, la presència dels quals a Girona ciutat era poc significativa per accedir al poder local.

Quant a l'experiència política dels elegits, escriurem el nom i el càrrec que havien desenvolupat:

Bassols: Elegit regidor en les eleccions de 1903, 1909, 1911, 1915, 1920. Alcalde en els períodes 1906-1907, 1917, 1918-1920, 1923, 1925-1927. President de la Diputació 1927-1930. Regidor 1930-1931.

Busquets (Llorenç): Regidor en les eleccions del 1920, figurà com ex-regidor en l'ajuntament de la transició 1930-1931.

Camps: Regidor en les eleccions del 1920. Figurà com a ex-regidor en l'ajuntament de la transició 1930-1931 i fou adjunt de la comissaria delegada de la Generalitat (1931).

Cerezo: Regidor en les eleccions del 1917.

Cornellà: Figurà com a major contribuent en l'ajuntament de la transició 1930-1931.

Escatllar: Figurà com a major contribuent en l'ajuntament de la transició 1930-1931.

Güell: Regidor en temps de la Dictadura.

Palol: Figurà com a major contribuent en l'ajuntament de la transició 1930-1931.

Rahola: Regidor en les eleccions del 1920. Figurà com a ex-regidor en l'ajuntament de la transició 1930-1931.

Regàs: Regidor en les eleccions del 1913.

Santaló: Diputat provincial en les eleccions del 1923.

Tordera: Regidor en les eleccions del 1920. Figurà com a ex-regidor en l'ajuntament de la transició 1930-1931, i actuà d'alcalde entre el 26 de febrer i el 13 de març de 1930.

Varderi: Regidor en les eleccions del 1922. Figurà com a ex-regidor en l'ajuntament de la transició 1930-1931.

Vidal: Regidor en les eleccions del 1922. Figurà com a ex-regidor en l'ajuntament de la transició 1930-1931.

Sobre 41 regidors, els catorze casos d'experiència política representen 34 per cent, cosa que parla prou bé de la continuïtat de l'élite política de la ciutat, especialment en el grup republicà.

CONSIDERACIONS FINALS

Els homes que protagonitzaren la política del municipi gironí entre els anys 1930 i 1936 foren d'origen català, nats majoritàriament a Girona o a les comarques de l'entorn. La seva edat mitjana se situava entre 40 i 50 anys. Eren individus de la mitjana i petita burgesia, i la representació obrera hi era pràcticament inapreciable.

Es nota un major grau d'experiència política en el grup d'Esquerra Republicana, però —a nivell professional— la diferenciació entre regidors d'esquerra i de dreta resultava molt minsa. Un d'ells, Camps i Arboix, havia estat elegit el 1920 essent de la Lliga, passà després a Acció Catalana i ingressà posteriorment a l'Esquerra i encara en fou capdavanter. Es pot dir que l'ajuntament d'aquests anys fou controlat per gent vinculada al comerç i a la indústria amb una representació prou notable de les professions liberals.

Santaló va ser l'únic element que féu carrera política: diputat al Parlament de Madrid (on actuà de portantveu de la minoria d'Esquerra), ministre de Comunicacions (1933) i Conseller primer de la Generalitat (1933). Durant la guerra actuà també de vice-president de les Corts de la República.

Cerezo arribà a diputat al Parlament de Catalunya (1932) i ocupà l'alcaldia en el període 1937-1939. Camps va ser alcalde de l'agost a l'octubre de 1936.

La continuïtat del personal polític del 1930-1931 és prou remarcable al llarg dels anys de la República: 10 regidors. També nou dels homes elegits durant la República continuaren dins el període bèl·lic, especialment Busquets (Llorenç), Cerezo, Dalmau i Sala. En els ajuntaments del franquisme només hi retrobarem dos noms dels regidors del període 1931-1936: Joaquim de Vinyals, de la Lliga, i Josep Mª Viñas, tradicionalista, els quals foren regidors del 1939 al 1946.

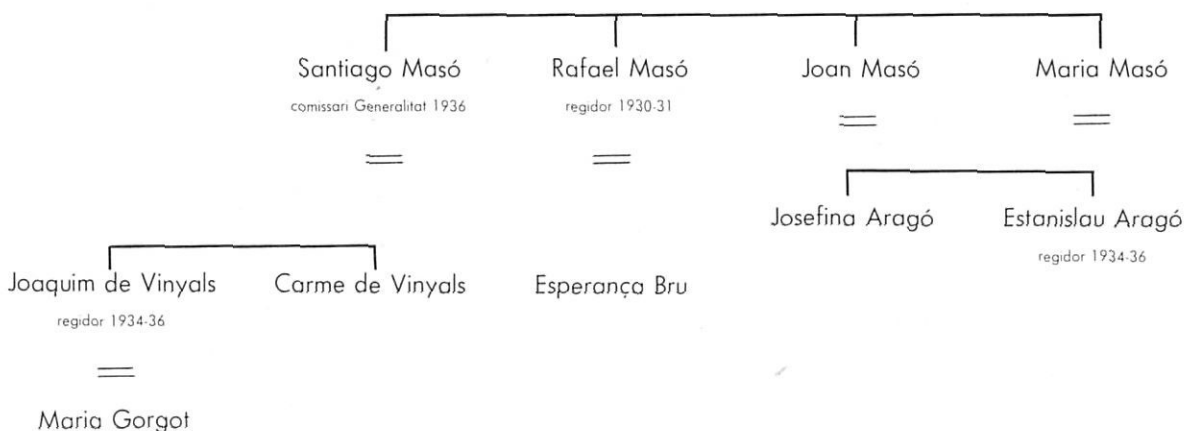
Anotem també que cinc regidors foren víctimes dels excessos mortals i execrables del 1936: Busquets (Antoni), Domènech, Font, Güell i Tarrés, tots ells de la dreta més extrema. Altrament, el grup republicà és el que enregistra més decessos en territori de l'exili: Rahola, Santaló, Cerezo, etc.

Quant a relacions familiars entre els regidors, assenyalem els parentius de Joaquim Pla i Josep Mª Dalmau, de Ramon Tarrés i Josep Mª Viñas, i de Rafael Masó, Estalislau Aragó i Joaquim de Vinyals. El darrer sobretot constituí un grup familiar de dretes que tingué —com es veu al quadre III— un protagonisme polític important durant aquests anys.

Algunes vegades els elements emparentats pertanyien a partits diferents: casos de Pla (vinculat a la Lliga) i Dalmau (ERC), i de Masó (AC) i Aragó (Lliga).

Quadre III

FAMÍLIA MASÓ-ARAGÓ-VINYALS

Pel que fa als grups de pressió, s'observa una connexió important amb l'Església catòlica a través de dues vies: la catalanista de la Lliga, i la més integrista, protagonitzada pels elements tradicionalistes i monàrquics. Aquesta incidència catòlica trobà el suport necessari en els òrgans d'expressió repectius: el **Diari de Girona**, de la família Aragó-Masó, i **El Norte**, dels carlins.

Els components de l'ajuntament també representaven interessos comercials, industrials i professionals, els quals eren de bon tros més significatius que els de tipus sindical.

Si existí algun lligam amb la maçoneria, hagué d'arribar-hi a través de Darius Rahola, únic regidor que

tenia antecedents maçònics, per bé que en aquell moment no fos membre actiu de la lògia gironina.⁽¹⁵⁾

(15) Pere CORNELLÀ, "Dos gironins expedientats: Josep Irla i Bosch, Darius Rahola", dins **Presència**, 543 (desembre 1980), ps. 36-37. L'única referència de Rahola com a maçó és que el 1888 pertanyia a lògia Redención, núm. 74, de Palamós (**Cuadro lógico de la Resp. Log. Redención número 74 al or. de Palamós**, Girona, Imprenta Torres, 1888, ps. 14-15). Claudi Ametlla afirma que vers el 1931-32 influí perquè algun militar de Girona ingressés a l'organització (**Memòries polítiques, II**, Barcelona, 1979, p. 132).